

1

Dodenmars

Het was een zachte voorjaarsavond. Windjack en trui bleven uit, om het middel geknoopt. We zongen die avond, net als de vorige twee avonden. Maar het nieuwe was eraf en niets wees erop dat er iets ongewoons gebeuren zou.

‘We gaan nog niet naar huis, nog lange niet, nog lange niet...’ ‘Ik heb een potje met vet, al op de tafel gezet...’ ‘Hup de jongens zijn niks, hup de jongens zijn niks. Ze weten niet eens wat voetballen is...’

En dwars erdoorheen zongen de jongens, niet alleen die uit onze klas maar alle jongens van alle scholen uit de wijde omgeving, dat de meisjes niks waren. En niks van voetballen wisten. We brulden die vreemde teksten alsof we op oorlogspad waren. Als morgen de vierdaagsemedaille opgespeld werd, hoorde je geen stem meer te hebben. Meer nog dan die medaille was

geen stem het bewijs dat je erbij geweest was.

We zongen om de moed erin te houden. ‘We zijn er bijna, we zijn er bijna, maar nog niet helemaal...’ We zongen om in een gestaag marsritme te kunnen doorlopen. Geen van ons was gewend zoveel kilometer achter elkaar te wandelen, zonder pauze, zonder picknick, zonder moeder om tegen te klagen dat het zo ver was. Af en toe haalde iemand een streek uit. Een jongen rukte een overhangende tak jasmijn uit een tuin langs de route, en werd streng toegesproken door het schoolhoofd. Een ander griste het vest van de schouders van het meisje voor hem en gooide het naar een klasgenoot en die slingerde het omhoog, een boom in. Meisje huilen, jongen moest de rest van de tocht achteraan lopen, naast een vreemde vader of moeder. Voor straf. Dat was leuk, dat was afleiding, tenzij jij die jongen was, of het vestje in de boom het jouwe.

Soms ging de tocht bij toeval door een straat waar een klasgenoot woonde, wiens ouders naar buiten kwamen en bemoedigend hun duim opstaken. Dan zwol mijn borst van trots en ging ik vanzelf rechter lopen. Doorkruisten we een nieuwbouwbuurt met rijtjeshuizen en nette tuintjes, dan leek de wandeling weer ondraaglijk lang en was het alsof mijn voeten aan het asfalt plakten. Maar we trokken ook langs akkertjes en bosranden die ik niet kende, of alleen vanuit de auto. Lopend in de lage avondzon zag alles er heel anders uit, limonadelicht, en ik verbaasde me erover dat er zo vlak bij huis een wereld lag waar ik geen weet van had.

De route voerde die avond door de smalle straatjes van de dorpskern van Huizen, een mij onbekende buurt. We waren net weer aan een nieuw lied begonnen toen de meester ons tot stilte maande. Zijn gezicht stond ernstig. Aanstands, zei hij, terwijl hij achterwaarts met ons meeliep, over een minuut of wat, vanaf huis nummer 11, was het verboden te zingen. En ook maar beter niet praten. Alleen fluisteren was toegestaan. Verderop in de straat, op nummer 29, lag een zwaar zieke man op sterven.

Hij hoefde het geen tweede keer te zeggen, niet te dreigen met straffen. Hoewel het zangverbod nog niet was ingegaan, dacht niemand meer aan zingen. De aangekondigde dood van de man op nummer 29 ging van mond tot mond. Een stervende... Wat voor ziekte had hij dan? Of was hij alleen maar heel oud? Had hij pijn? Erge pijn? Zouden we hem dadelijk als we muistil zijn huis passeerden, horen kermen? Angstvallig keek ik opzij en telde de huisnummers af, 15, 17, 19...

Aan het sterfhuis was niets te zien: een bakstenen huis met een puntdak, groene luiken en ramen met witte vitrages. Ik keek en keek, maar zag niemand. Er klonk geen gekerm, geen gekreun, geen jammerklacht. In de voortuin geen familielid dat met bedroefd gezicht over het hek leunde, ik hoefde het hoofd niet af te wenden. Op de eerste verdieping waren de gordijnen gesloten en de ramen, ondanks het zachte weer, dicht. Was dat om ons? Was zelfs het geluid van onze voetstappen de zieke te veel? Terwijl we toch zo ons best

deden zachtjes te lopen. O, konden wij onze benen maar intrekken en geruisloos dit huis voorbijvliegen, vlug, vlug...

Heeft hij ons gehoord, vraag ik me af, die man wiens laatste uur geslagen had? Het zingen in de verte dat abrupt ophield? Het geklos van honderden paren kindervoeten onder zijn raam? Heeft hij gevoeld dat we onze adem inhielden? Iets van onze huiver, en de opluchting daarna, toen het voorbij was, toen we het huis achter ons lieten, verder en verder? En heeft hij misschien toch gehoord dat we, eenmaal aan de andere kant van het kruispunt toen het weer mocht, een nieuw lied aanhieven? Eerst nog voorzichtig, beschroomd, maar gaandeweg luider, krachtiger. 'We gaan nog niet naar huis, nog lange niet, nog lange niet...'

Ik wachtte een paar tellen, zodat de laatste woorden van het verhaal in de kamer bleven hangen. Toen knikte ik naar de vrouw in bed en sloeg het tijdschrift dicht: dit was het voor vanavond.

'Dank u. Fijn. U hebt een mooie stem,' zei ze.

'En u bent een aandachtig luisteraar. Nog geen kuschje, niks. Dat is ook wel eens anders.'

Ik blufte. Dit was mijn eerste keer, alles was nog even onwennig.

'Is dit een jeugdherinnering van de schrijver, aan haar eigen avondvierdaagse?' vroeg de vrouw.

‘Ik denk het, het lijkt me niet dat je zoiets verzint... Ik heb het toch goed begrepen, u wilde een kort verhaal. Was dit te kort?’

‘Nee hoor, maar langer mag ook.’

‘Wilt u dat ik nog wat voorlees?’

‘Niet nu, het is goed zo.’

Ik keek of ze misschien nog iets over het verhaal wilde zeggen. Beter niet aandringen, niet iedereen wil meteen een mening hoeven spuien. Toen het stil bleef, zette ik mijn leesbril af en stond op. ‘Dan ga ik maar weer, tot de volgende week. Dinsdag, zei u? Dezelfde tijd?’

‘Tien uur, ja, dinsdag.’

In de deuropening bleef ik nog even staan om zo moederlijk als ik maar kon welterusten te zeggen.

JULI

Misschien is dit de manier om mijn hart te luchten, zonder te praten. Heb nog nooit een dagboek bijgehouden. Geen data erboven, anders word ik moedeloos als ik een paar dagen oversla. Dagboek, verkeerd woord, mijn leven speelt zich sinds een paar weken vooral in de avonduren af en 's nachts. Overdag slaap ik uit, rommel wat in huis, neem een bad, leg mijn kleren klaar. Af en toe naar de bibliotheek om inspiratie op te doen.

N.B. geen achternamen noemen, adressen of routebeschrijvingen en waar de huissleutels liggen. Stel dat dit schrift in verkeerde handen valt.

Niet te bevatten hoe snel mijn leven in nog geen anderhalf jaar tijd veranderd is. Ik had destijds een

dagboek moeten bijhouden, toen ik er middenin zat. Nu maar zo, met grote stappen. Eerst moesten we Durgerdam verkopen. Nee, ik sla iets over: eerst ging het bergafwaarts met het bedrijf. We moesten kleiner gaan wonen, hier, op IJburg. Nog net op tijd voor de huizenmarkt inzakte, hebben we Vergezicht verkocht. Met pijn in het hart maar we hadden geen keus. Uiteindelijk heeft ons offer niet mogen baten, uitstel van executie. We woonden hier nog maar net, alle dozen waren niet eens uitgepakt, of Bob moest faillissement aanvragen. Niemand zat nog op zijn alternatieve navigatiesysteem te wachten, de verkoop kelderde dramatisch. Wie nu nog geld uitgaf aan een routeplanner, koos voor een bekender merk, voor een TomTom, niet voor Follow Me.

Bobbie kon het niet verkroppen, hij was net terug van een gesprek bij de bank of hij kreeg een hartaanval. Ik vond hem toen ik terugkwam van boodschappen doen, daar bij het raam waar je Durgerdam kunt zien aan de overkant van het IJmeer, met helder weer ook ons oude huis, de houten blauwgrijze gevel... Niet doen. Een dagboek moet geen kwelboek worden.

Veertien maanden geleden alweer. Mijn leven stond op zijn kop. Geen houvast meer, geen ritme. Tot ik het wel onder ogen moest zien. Ik kon niet op ons spaargeld blijven interen. Hoefde de stapel grauwe giro-enveloppen niet te openen om te weten dat ons saldo gestaag slonk. Ik moest iets doen, aan het werk. Dus zette ik me met pen en blocnote aan de eettafel, met

mijn rug naar Durgerdam, en stelde me de vraag: wat kan ik?

Vier kinderen grootgebracht, maar dat kon niet op mijn cv. Daarvoor nog een blauwe maandag voor de klas gestaan. Eens in de zoveel tijd heb ik een nachtmerrie waarin ik een lokaal binnenga. In mijn droom is het een aula met wel duizend kinderen. Als ik goedemorgen zeg, kletsen ze rustig door. Roep ik ze tot de orde, kalm, zoals ik dat op de academie geleerd heb, dan apen ze me na. Een kabaal van jewelste, ik kan me niet meer verstaanbaar maken. Badend in het zweet word ik wakker.

Er was in mijn kortstondige carrière maar één ding dat hielp: voorlezen. Alleen dan kreeg ik ze stil. 's Ochtends bij het binnenkomen legde ik met een theatraal gebaar, zodat ook de achterste rij het kon zien, het boek waaruit ik die middag wilde lezen op tafel. Als er tenminste eerst in stilte gewerkt werd. Als! Bij het eerste teken van onrust, het geroezemoes dat tot muiterij zou kunnen leiden, hield ik het boek in de lucht, als een dompteur zijn zweep. De boodschap was duidelijk: ik kon mijn belofte ook weer intrekken. Het werkte. Als ik de kans had gekregen op mijn manier les te geven, had ik de rest van mijn leven wel voor de klas willen staan. Geen kind dat niet graag voorgelezen wordt. Zelfs de grootste lastpak zat na een minuut, elleboog op tafel, hoofd in de kom van zijn hand, aandachtig te luisteren.

Een week voor de kerstvakantie riep het schoolhoofd me bij zich: een paar ouders hadden geklaagd dat hun kind niets leerde bij de nieuwe juf. Een uurtje voorlezen zo nu en dan, oké, maar hele middagen. Hoe dacht ik in dit tempo ooit door de leerstof heen te komen? Hoe ver was ik met aardrijkskunde, en met biologie? Ik stamelde wat titels van boeken die ik de komende maanden hoopte voor te lezen. *Lawines razen*, *Geheimen van het wilde woud*, *Dubbele Lotje*, *Alleen op de wereld*. Nee, ik wilde mijn leven niet beteren. Ik schetste de directeur wat mij te wachten stond als ik mijn enige wapen uit handen gaf: dan had ik geen enkel gezag meer. De bekentenis bezegelde mijn lot, ik kon vertrekken.

Onderwijzeres kwam dan ook niet op mijn lijstje voor. Wel: nachtportier, gezelschapsdame voor de avonduren, ouvreuse. Als ik maar niet te vroeg op hoefde, want sinds ik alleen ben slaap ik belabberd. Vroeger ging ik al rond halfelf met een boek naar bed en las tot mijn ogen dichtvielen. Als Bob tegen half- een naast me kwam liggen, was ik meestal al diep in slaap. Niet meteen inslapen was nooit een probleem, want niets gaf me zo'n geborgen gevoel als hem boven te horen rondscharrelen. Door het kraken van de houten vloer wist ik precies aan welke kant van het huis hij was, voor of achter, bij het water- of het weilanduitzicht. Vaak draaide hij muziek, Miles meestal, of Bach, de eerste maten flink hard totdat

hij beseftte dat ik een verdieping lager probeerde in te slapen. Dan zette hij het volume zachter, maar nooit zo zacht of ik hoorde het wel. Nu hoor ik alleen hoe stil het 's avonds is, en blijft, en blijven zal.

(Hier even wat uitgegumd. Ik ben er nog niet uit hoe eerlijk ik wil zijn in een dagboek dat de kinderen kunnen lezen als ik plotseling dood neerval. Waar zadel ik ze mee op als ik er niet bijtijds een bladzij uit kan scheuren?)

Ik heb geprobeerd mezelf voor de gek te houden door voor het slapengaan *Sketches of Spain* op te zetten. Het werkte niet, en ik zette de cd-speler maar weer uit en de televisie aan, klakkeloos, niet op zoek naar een bepaald programma. Op een warme avond, door het open raam hoorde ik de meeuwen krijsen, viel ik midden in een film over een weduwe. Alsof ik naar mezelf keek, naar een Hollywoodversie van mezelf. Ook die vrouw doolde 's nachts door een leeg, al te stil appartement, en zat urenlang haar mans brieven over te lezen. Soms trok ze zijn trui aan, die ene, met leren stukken op de ellebogen. Dan, op een avond, keert hij terug. Ineens staat hij achter haar en fluistert haar iets in het oor. Ze verbeeldt het zich niet, hij is het, met een lichaam dat ademt, met huid en haar, met armen die hij om haar heen slaat.

Toen de film afgelopen was, ben ik in Bobs stoel gaan zitten. Af en toe keek ik over mijn schouder. Ik